

Ivan Čuk

Telesna kultura ali šport?

Izvleček

Dr. Silvo Kristan je v letu 2012 izdal *Športni terminološki slovarček*, v katerem je navedel željo po pripombah. Žal zahteva kakršen koli odgovor veliko dela in raziskovanja, saj je včasih »absolutne resnice« težko spremeniti. Ob pregledu pričujočega slovarja sem naletel na kup napak tudi z meniškega telovadnega (gimnastičnega) področja. Tokrat sem za izhodišče vzel izraz telesna kultura, ki je bil izvrtel iz našega področja, najbolje pa določa našo dejavnost že skoraj več kot sto let.

Physical culture or sport?

Abstract

In 2012 Dr Silvo Kristan published the Sport Terminology Dictionary where he also expressed his wish to receive comments. Yet a response requires a lot of work and research because 'absolute truths' are sometimes difficult to change. When I revised this dictionary I found many mistakes, including some from my area of expertise (gymnastics). This time I focused on the term 'physical culture' which had been removed from our domain although it had best defined our activity for over a century.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (na www.sskj.si) določa izraz **»kultúra** –e ž (u) 1. *skupen dosežek, vrednot človeške družbe kot rezultat človekovega delovanja, ustvarjanja*; 2. *ed. dejavnost, ki obsega področje človekovega umskega, zlasti umetniškega delovanja, ustvarjanj*; 3. *ed., navadno s prilastkom lastnost človeka glede na obvladanje, uporabljanje splošno veljavnih načel, norm, pravil pri vedenju, ravnanju*; 4. *ed., v zvezi telesna kultura dejavnost, ki si prizadeva zlasti za razvijanje in ohranjanje človekovih telesnih sposobnosti in zmogljivosti: posvetiti večjo skrb telesni kulturi; ustvariti pogoje za razvoj telesne kulture; doseči množičnost v telesni kulturi / visoka šola za telesno kulturo*; 5. *agr. rastlina, ki se goji, prideluje za prehrano in (industrijsko) predelavo*; 6. *biol.*

umetno razmnoženi mikrobi, celice: kultura je negativna; zasejati kulturo na novo gojišče; čistost kulture // gojenje teh mikrobov, celic.»

Slovar slovenskega knjižnega jezika določa izraz **»telésen** –sna –o prid. (e) 1. *nanašajoč se na telo: telesni deli; telesna višina / telesne mere; telesna napaka; telesna nega; telesna poškodba / telesna temperatura / telesni napor; telesno delo; telesno trpljenje / telesna virtuoznost igralca / telesna kultura dejavnost, ki si prizadeva zlasti za razvijanje in ohranjanje človekovih telesnih sposobnosti in zmogljivosti; zadovoljevanje telesnih potreb potreb po hrani, pijači, spanju; telesna straža straža, ki varuje, brani koga pred napadom, nasiljem*; 2. *čuten, spolen: telesna*

ljubezen; telesno poželenje / telesna privlačnost; izzivalno telesna ženska.»

Dr. Kristan določa: **»telesna kultura** – *starejši izraz za športno kulturo, v opombi pa: mnogi teoretiki izraz telesna kultura štejejo za sovjetsko ideološko socialistično sopomenko za šport. S terminotvornega (semantičnega, logičnega) zornega kota izraz „telesna kultura“ pomeni kulturo telesa, „gojenje telesa“, „gojenje“ mišičja, čemur pravimo atletska gimnastika (angl. bodybuilding). Ukvarjanje s športom je veliko več kot le skrb za svoje telo, za gojitev mišičja. Pojem športna kultura pomeni veliko več kot pojem telesna kultura. Izraz športna kultura izraža holistično razumevanje tega pojma, ki je podlaga športnemu življenjskemu slogu, s katerim danes označujemo zdrav način življenja in ne nazadnje, vrsta kulture*

dobi ime po dejavnosti, po področju dejavnosti kulture (glasbena kultura, likovna kultura, plesna kultura, prometna kultura) in ne po organu ali delu telesa s katerim se neka kulturna dejavnost udejanja. In če je šport svetovni kulturni pojav, je logično in semantično samoumeven izraz športna kultura.«

Problem izraza *telesna kultura* je torej večplasten. Najprej gre za sovjetsko ideološko sopomenko za šport (se pravi, če je bil uporabljen izraz telesna kultura pred letom 1917, to potem ne velja več in je etimologija besede drugačna, kot jo navaja dr. Kristan). Drugič: dr. Kristan verjetno namenoma zavrača *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, kjer je telesna kultura vseeno nekaj več kot le gojenje mišic, saj govori slovar o gojenju kulture v posebnem oddelku in ne pod pomenom izraza telesne kulture, še več, v prvih dveh določitvah kulture govori o skupku dosežkov, vrednot človeške družbe kot rezultatu človekovega delovanja, ustvarjanja in dejavnosti, ki obsega področje človekovega umskega, zlasti umetniškega delovanja, ustvarjanja. In zakaj bi se sramovali telesnosti? In poudarili šport? In kaj sploh je šport?

Etimologija izraza šport izhaja iz stare francoske besede "desport", kar pomeni "prostčasna dejavnost", z najstarejšo angleško razlago iz leta 1300 pa pomeni "karkoli je človeku zabavno ali nekdo zabaven". Ostali pomeni so igre na srečo ali dogodki, kjer lahko stavimo, lov in različne igre, tudi take, ki zahtevajo telesno dejavnost (<http://en.wikipedia.org/wiki/Sport>).

Slovar slovenskega knjižnega jezika določa »špórt -a m (o) 1. po ustaljenih pravilih izvajana telesna dejavnost za krepitev telesne zmogljivosti, tekmovanje, razvedrilo: gojiti šport; poškodovati se pri športu; odlikovati se v športu; plavanje je njegov najljubši šport / kolesarski, konjeniški, letalski šport; razvedrilni, tekmovalni športi; vrhunski šport; zimski šport · publ. tekmovali so ljubitelji belega športa smučarji ♦ šport. borilni športi boks, rokoborba, sabljanje; hitrostni športi pri katerih se uspeh meri po doseženem času; olimpijski športi ki so po olimpijskih pravilih sprejeti v seznam športov za olimpijske igre; mojster športa v nekaterih vzhodnoevropskih državah častni naslov za zaslužne športne tekmovalce, strokovnjake in organizatorje; 2. ekspr. zabava, razvedrilo: pili so, jedli in plesali ter pri tem športu vztrajali celo noč; fotografiranje je drag šport / prevajati za šport.«

Dr. Kristan takole definira izraz **šport**: »Znanjih je več kot petdeset opredelitev pojma

šport; ker je pojav zelo neenovit in večnamenski, so s splošno veljavno opredelitvijo, ki bi zajela ves pojav, precejšnje težave; do sredine 20. stoletja je pomenil samo tekmovanje v telesnih vajah, pozneje pa čedalje bolj sleherno telesno dejavnost, ki jo ljudje gojijo s točno določenim namenom. Danes šport razumemo kot 1. najširši pomen: sopomenka za športno kulturo; 2. ožji pomen: rodni pojem za neenovit svetovni kulturni pojav, pri katerem glede na namen ločimo različne izseke ali področja ali => pojavne oblike športa; 3. najožji in zelo ohlapni pomen: človekova namerna, zavestna gibalna dejavnost za krepitev telesa oz. za ohranjanje ustreznega => psihosomatičnega statusa.«

Evropska listina športa (1992) določa **šport** kot vse vrste telesne aktivnosti, tako organizirane kot neorganizirane, katerih namen je izraziti ali izboljšati telesne zmogljivosti, psihično stanje, oblikovati socialne stike ali dosegati športne rezultate na vseh ravneh tekmovanj.

SportAccord (<http://www.sportaccord.com/en/members/definition-of-sport/>) je zveza najpomembnejših mednarodnih športnih organizacij (skupaj so določile, kaj pomeni izraz šport) in je *de facto* predstavnicica mednarodnega športa. Ta organizacija določa izraz *šport*: »**Sport** (or **sports**) is all forms of usually competitive physical activity which, through casual or organised participation, aim to use, maintain or improve physical ability and skills while providing entertainment to participants, and in some cases, spectators. Hundreds of sports exist, from those requiring only two participants, through to those with hundreds of simultaneous participants, either in teams or competing as individuals.« (Prevod: Šport so vse oblike običajno tekmovalne telesne dejavnosti skozi občasno (neorganizirano) ali organizirano vadbo z namenom ohranjati ali izboljšati telesne sposobnosti in spretnosti ob zabavi za udeležence, v posameznih primerih pa tudi za gledalce. Obstaja na stotine športov, od takih, ki zahtevajo samo dva udeležence, do takih s stotinami sočasnih udeležencev, ki lahko sodelujejo v ekipah ali pa kot posamezniki). Hkrati ta organizacija določa, kaj so kriteriji, da bi lahko neka dejavnost postal šport: 1. vsebuje tekmovanje; 2. dejavnost ni škodljiva živim bitjem; 3. ni odvisna samo od opreme enega proizvajalca; 4. rezultat ni odvisen od sreče. Na osnovi teh kriterijev ločijo naslednje športne dejavnosti: telesni športi, miselni športi,

motorizirani športi, koordinativni športi in športi z živalmi.)

Piere de Couberten, oče modernega športa, je definiral šport na naslednji način: »Šport je prostovoljen in običajen kultivativni mišični vadbe, ki temelji na želji po napredku, ki gre lahko do tveganja« (Šiljak, 2007). Že ta definicija očeta modernega športa daje prednost gojenju mišic, kar pa je verjetno dr. Kristan spregledal.

Definicije telesne kulture v različnih jezikih so naslednje:

Češkoslovaški jezikovni prostor (Fiala, 1975, str. 378):

»Tělesná kultura jako součást kultury je souhrn a tvorba hodnot v oblasti tělesné výchovy, sportovní výkonnosti, pohybového umění, hygieny, pohybové rekreace, upevňování zdraví a péče o lidské tělo.« (Prevod: Telesna kultura je del kulture ter predstavlja skupek vrednot telesne vzgoje, športne zmogljivosti, umetnosti gibanja, higijene, športne rekreacije, izboljšanje zdravja in skrb za človeško telo.)

Nemški jezikovni prostor (<http://www.dwds.de>)

»Körperkultur:

1. veraltend **Körperpflege** (negovanje telesa),

2. **Gesamtheit der Bestrebungen zur Pflege und Entwicklung des Körpers:** die Körperkultur umfasst Körpererziehung, Sport, Gymnastik, Turnen, Körperpflege.« (Prevod: Celovitost prizadevanj za negovanje in razvoj telesa, telesna kultura vključuje telesno vzgojo, šport, švedsko gimnastiko, nemško gimnastiko, skrb za telo.)

Francoski jezikovni prostor (<http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>)

»Culture physique: développement rationnel du corps par des exercices appropriés; éducation physique.« (Prevod: racionalen razvoj telesa z ustreznimi vajami, telesna vzgoja.)

Angleški jezikovni prostor (<http://www.oxforddictionaries.com>)

»Physical culture: the development of the body by exercise.« (Prevod: Razvoj telesa z vajami.)

Nekdanji jugoslovanski prostor (*Sportski leksikon*, Zagreb, Leksikografski zavod Zagreb, 1984)

»Fizička kultura – oblik i sastavni dio kulture, koji sadrži materijalne i duhovne vrijednosti,

To nam dokazuje telovadstvo.

Malo časa je še le, kar je ta koristna in lepa umetnost med nami javno pripoznana, in skoraj bi človek mislil, da se menimo o kakej iznajdbi najnovejših časov. Zgodovina pak nam pripoveduje, da je telovadstvo uže več tisoč let staro, in da se je po sistemah razvijalo in dovršilo. Uže samo ime nam pravi, da telovadstvo je umetnost, po kateri se telo vadi, da je potem ugibčnejše in močnejše.

daje koristi. Telovadstvo pa si je prizadevalo izuriti telo v zvezi z duhom.

Slika 1: Del besedila **Nekaj besed o telovadstvu** H.E.Coste iz daljnega leta 1864.

ostvarene tjelesnim odgojem, sportom i rekreativnom aktivnošču. U pojavne oblike fizičke kulture ubrajaju se igra, sport, i gimnastika, a najčešće i turistika, ples i narodni oblici natmetanja.» (Prevod: Telesna kultura – oblika in sestavni del kulture, ki jo predstavljajo stvarne in duhovne vrednosti, ustvarjene na področju telesne vzgoje, športa in rekreativne dejavnosti. Med pojavne oblike telesne kulture sodijo igre, šport in gimnastika, največkrat pa tudi turistika, ples in narodne igre.)

»Sport – skupni pojem za tjelesnu aktivnost u kojima dominira natjecateljski duh; njegovanje tjelesnih svojstava i sposobnosti, njihovo proveravanje i unapređivanje igrom, borbom i natjecanjem. Sport je vezan uz pravila, koja u svakoj grani odnosno disciplini predviđaju određene norme i uvjete natjecanja.« (Prevod: Šport je skupen pojem za telesno dejavnost, pri kateri prevladuje tekmoval-

ni duh; negovanje telesnih značilnosti in sposobnosti, njihovo preverjanje in razvoj z igro, borbo in tekmovanjem. Šport je vezan na pravila, ki v vsaki panogi oz. disciplini predvidevajo določene norme in tekmovalne pogoje.)

Iz analize umevanja izraza *telesna kultura* v romanskem, anglosaksonskem, germanškem in slovanskem prostoru je razvidno, da je telesna kultura povsod vezana na telesne dejavnosti v skrbi za človekov telesni in/ali duhovni razvoj.

Seveda pa je potrebno upoštevati tudi razvoj samega termina *telesna kultura* in njemu podrejene izraze v slovenskem prostoru.

Najstarejši slovenski zapis govori o telovadbi kot o umetnosti. Nobenega dvoma

ni, da je tudi tedaj pomenila umetnost del kulture naroda, je pa res, da samega izraza telesna kultura slovenščina tedaj ni še poznala in ga tudi ni potrebovala, saj je obstajala samo telovadba. Na tem mestu naj poudarim tudi del, ki govori, da si je telovadstvo prizadevalo izuriti telo v zvezi z duhom. Moji profesorji (predvsem dr. Jože Šturm) so me ves čas študija prepričevali, da je telovadba samo vadba telesa. Zakaj niso poznali prvega slovenskega strokovnega zapisa oz. zakaj so ga negirali, če so ga poznali, ostaja uganka, dejstvo pa je, da je njihovo neznanje ali namerno zavajanje povzročilo izjemno škodo slovenski telesni kulturi z njeno popolno »športizacijo«, ki danes dosega vrh s poimenovanjem predmeta šport v izobraževalnem sistemu (niti na zahodu niti na vzhodu športa v imenu predmeta ne spustijo v izobraževalne inštitucije – povsod ostaja telesna vzgoja).

Najstarejša omemba besede telesna kultura v slovenskem jeziku je iz leta 1928 (po doslej znanih podatkih, ni pa nujno, da je to res najstarejša uporaba), ko Športni klub Ilirija na občnem zboru zapiše »s svojim delom za povzdigo telesne kulture našega naroda izvrševala važen in velik del socialnih in zdravstvenih del naše občine in države« (Pavlin, 2005).

Že naslednje leto pa imamo tudi filozofsko knjigo izpod peresa dr. Viktorja Murnika *Kultura in telovadba*; med navedbami ruskih avtorjev srečamo le Dostojevskega (umrl 1881, prav gotovo ni bil predstavnik sovjetske socialistične ideologije) in Tolstoja

KULTURA IN TELOVADBA

SPISAL
DR. VIKTOR MURNIK

V LJUBLJANI 1929

SAMOZALOŽBA

I

Kultura in telovadba? — vzklikne morda kdo in povpraša začuden: ali je sploh kakšna zveza med njima?

Da je zveza med njima in še jako ozka, naj poskusim pojasniti v tej razpravi. Da pa dobimo podlago za to, je treba seči nekoliko nazaj v preteklost, se ogledati preko naših mej, pred vsem pa se ozreti na razmerje med telesom in duhom.

Duh in telo pri genijih

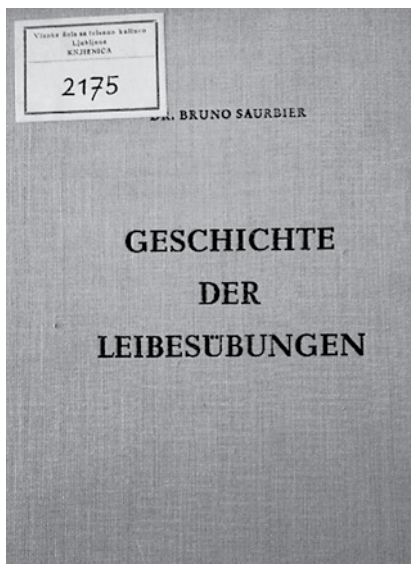
Osvald Spengler piše v svojem, po učenem in neučenem svetu izredno mnogo razpravljanim delu »Propad zapadnega sveta«, da se Evropa stara, zapada civilizaciji in vsem njenim pogubnim posledicam. Ni prvi, ki je o tem izpregovoril, (pač pa razpravil to usodno vprašanje najtemeljiteje in najgloblje). Ze stari Goethe toži o svoji dobi, da nazaduje in se razkraja. Se prej se je oglasil Jean Jacques Rousseau, svareč pred rezo razuma in kličoč k priradi nazaj.

Okoli l. 2000, bo evropska kultura dosegla svoj konec s popolno civilizacijo, prerokuje Spengler. Odkar pa se je začela izprevržavati vanjo, da je že nad sto let. In nekako toliko časa, nekaj desetletij več, je tudi, kar je Rousseau začutil, da morajo vedno manj prirodni življenjski pogoji in vedno večja nega in pitanje duha na škodo telesa postati usodopolni za kulturno človeštvo.

Seznamek imen

Alberti 27.	Klages 11, 15, 16, 32, 33, 34.
Alcibiad 28.	Komensky 37.
Aleksander Veliki 28.	Leonardo da Vinci 26.
Aristid 28.	Minkovski 11.
Beethoven 27.	Napoleon 6, 7, 22–25, 36.
Bergson 32.	Nietzsche 32.
Berthier 23	Palógyi 11–20, 33.
Bleibtreu 6, 7, 8, 24, 32	Peter Veliki 48, 49.
Bourrienne 23, 24, 25.	Pitagora 27.
Byron 8, 26.	Pizistrat 28.
Chaptal 23.	Platon 27, 28.
David 24	Rousseau 5, 6, 31, 36.
Dostojevskij 49.	Schiller 28.
Eckermann 6, 7, 26, 28,	Schopenhauer 10.
29, 31.	Schroeter 48.
Einstein 11.	Shakespeare 7, 28, 35.
Emerson 6, 8.	Sofoklej 28.
Epaminonda 28.	Spengler 5, 6, 11, 32, 47, 48, 49.
Eshil 28.	Spranger 29, 30.
Evripid 28.	Talstoja 26, 31, 49.
Filip, macedonski kraj 28.	Tyrš 37–45, 47.
Goethe 5, 6, 7, 8, 10, 11,	Vauvenargues 11.
26, 28, 29, 31.	Wagner 27.
Heine 9.	Zola 31.
Helmholtz 10.	
Kant 7, 11.	
Kircheisen 23, 25.	

Slika 2: Dr. Viktor Murnik *Kultura in telovadba*, 1929 (izseki iz knjige).

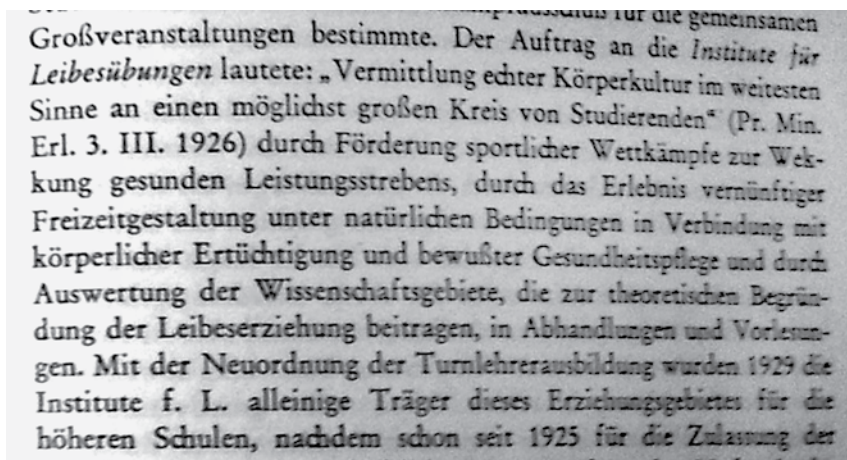
uvodu takole piše: »Veda o telesni kulturi je danes tako obsežna, da predstavlja velikansko, tisoče del obsegajočo knjižnico. Nasprotno pa je slovenska sportna literatura še tako skromna, da je bilo pričujoče delo nujno potrebno«. Drago Ulaga prav gotovo v tistem času ni bil podpornik sovjetske ideologije, saj je bil štipendist katoliške cerkve, ki mu je omogočila študij na visoki šoli za telesno vzgojo v Berlinu.

Po drugi svetovni vojni se kot sopomenka pojavi izraz *fizičeskaja kultura*, *fizkultura* kot odraz podrejenosti Sovjetski zvezi, vendar se po letu 1948 spet vrne izraz telesna kultura, ki pa je bil očitno ideologom (tudi partijskim, saj je lažje vladati po sistemu »deli in vladaj«) slovenskega športa v napoto. Seveda pa tudi Pediček (1970) v svoji trilogiji navaja izraze in definicije telesne

kulture brez poznavanja osnovnih zgodovinskih dejstev (saj navaja samo vire, ki jih pozna po letu 1945) in ga lahko štejeemo za pravega krivca za zmedo na izrazoslovnem področju telesne kulture. Praktično vsa napačna dejstva, ki jih navaja Pediček, povzemajo potem tudi ostali avtorji. V kolikor bi Pediček prebral vsaj knjigo *Geschichte der Leibesübungen* avtorja Bruna Saubiera iz leta 1963 (dostopna v knjižnici Fakultete za šport, pod zap. št. 2175), bi razumel pojem *Körperkultur* in ga ne bi zamenjeval s pojmom »gojenja mišic«. Saubier razloži zgodovinski razvoj telesnih dejavnosti v nemškem prostoru, kjer se je do konca prve svetovne vojne telesna dejavnost razvijala v treh smereh, in sicer Jahnovih »turnerjev«, Lingove gimnastike in športa. Ob otvoritvi Visoke šole za telesno vzgojo v Berlinu 3. 3. 1926 je predsednik vlade v govoru uporabil izraz *telesna kultura* v sintagmi, ki predstavlja vse prej omenjene telesne dejavnosti za krepitev človeka. Prav gotovo v tistem času predsednik nemške vlade ne bi uporabljal sovjetskih izrazov ob otvoritvi nemške visoke šole, še bolj gotovo pa je, da je moral izraz obstajati, še preden ga je uporabil predsednik vlade.

Kronski dokaz, da telesna kultura ni izraz sovjetske zveze, je oskrbel oče slovenske telesne kulture dr. Viktor Murnik. Lastnik Murnikove zapuščine Borut Trekman je v Meyers Konversationslexikon, 6. zv. ki ga je izdal Bibliografski inštitut v Leipzigu leta 1927 (ta leksikon je bil Murnikova last), našel geslo *Körperkultur*, v katerem je ta pojem definiran tako, kot smo to doslej že srečavali

pri vseh, razen pri Pedičku, del gesla pa je tudi napotilo, naj si ogledamo še geslo *Kammerer, Paul*. Presenečenje je popolno, saj je gospod s tem imenom napisal leta 1912 (kar pomeni pet let pred oktobrsko revolucijo) knjigo *Körperkultur und Rasse* (Telesna kultura in rasa). Dejstvo je torej, da so si pretekli slovenski športologi etimologijo in pomen izraza telesna kultura preprosto izmislili,

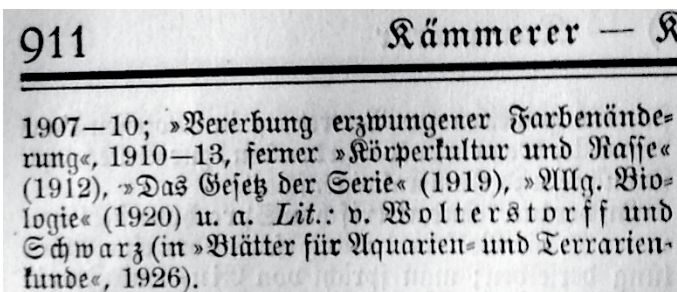
Slika 3: Naslovnica in izsek iz knjige *Geschichte der Leibesübungen*.

(umrl leta 1910, prav gotovo ni bil predstavnik sovjetske socialistične ideologije).

Naslednja uporaba izraza telesne kulture je pri Vinku Zaletelu, ki je leta 1933 izdal knjigo *Zgodovina telesne vzgoje in Sokolstva*. V uvodu piše: »Kulturni razvoj in propad narodov je bil vedno v vzročni zvezi s telesno kulturo narodov. V razvoju more samo oni narod napredovati, ki lahko s svojimi rodnimi sinovi brani svojo svobodo. Mogočne države so začele propadati in so propadle, brž ko so bili državljani nesposobni, da branijo svobodo svoje domovine, in so si morale najemati plačane branitelje. Narodi so izgubili svojo samostojnost in svobodo, a brez svobode je vsak kulturni napredek nemogoč. Zato so vsi narodi, ki so imeli svobodno domovino in svobodni kulturni napredek ter so si hoteli to ohraniti, posvečali največjo pažnjo vprav telesnemu razvoju svojih državljanov.«

Uporabo besedne zveze najdemo tudi pri Dragu Ulagi iz leta 1934 v *Knjigi o sportu*, v

Kammerer 1) Jakob Friedrich, Techniker, * 24. Mai 1796 (Uningen (Württ.)), † 4. Dez. 1857 Ludwigsburg, erfand 1832 die Phosphorreibzündhölzer.
2) Paul, Biolog. * 17. Aug. 1880 Wien, † 23. Sept. 1926 durch Selbstmord am Schneeberg bei Buchberg, nachdem er kurz zuvor eine Professur für Vererbungslehre an der Akademie in Moskau erhalten hatte, arbeitete über Erbllichkeit und suchte auf experimentellem Wege die Vererbbarkeit erworbener Eigenschaften nachzuweisen (besonders an Amphibien). Er schrieb (in »Archiv für Entwicklungsmechanik«): »Vererbung erzwungener Fortpflanzungsanpassungen, sind unter C oder B nachzuschlagen.

Slika 4: Izsek iz Meyers Lexikon, 6. zv., (Leipzig, 1927).

ker pa so bili brez vsakršnega vpogleda v zgodovino (za mnoge se je pričela šele leta 1945), so nekateri celo izrecno preprečevali raziskave s področja zgodovine (dr. Šturm je npr. preprečil izdelavo doktorske naloge Marjanu Jeločniku na temo zgodovine slovenskega smučanja).

Naj navedem še eno cvetko, ki se imenuje kraja identitete za potrebe športa. Dr. Kristan uporabi za definicijo športa identično definicijo telesne kulture iz leta 1984, seveda samo v uvodu, da je malo bolj skrit maneuver športologov pri prevladi izraza športa. In ne samo to, dr. Kristan tudi v svojem terminološkem slovarčku dosledno uporablja pridevnik športni kot nekaj, kar pomeni tekmovalje (šport). Npr.: pojem športno plezanje (str. 209) > »prosto plezanje na krajših stenah v naravnem ali umetnem zaprtem plezališču z beleženjem dosežka in ugotavljanjem doseženega vrstnega reda tekmovalcev; tekmovalja praviloma potekajo na umetnih stenah.« Sistematična uporaba pridevnika športni v terminološkem slovarju tudi razkrije celotni nesmisel poimenovanja predmeta v osnovni šoli kot športna vzgoja (= tekmovalna vzgoja). In sedaj se celo apologeti besede šport hudejejo, ker so jim vzeli izraz športna vzgoja (glede na učne cilje je izraz bistroumni nesmisel in ga je država nadomestila z izrazom šport), medtem ko ni nobene hude krvi nad določitvijo pojma športna šola (poseben organiziran visoko strokoven intenziven izobraževalni proces, katerega namen je izbira in priprava perspektivnih

mladih športnikov v posameznih športnih zvrsteh).

Težave, ki so nastale zaradi uporabe izraza športa namesto telesne kulture, so danes vedno bolj jasne in občutne. Muzej športa je nekulturna organizacija (kultura ga namreč ne priznava in s tem tudi ne financira), Narodna galerija je kot kulturna ustanova odvzela prostore telesno kulturni organizaciji, medicina in fizioterapija jemljeta mlade raziskovalce telesni kulturi, saj delivcevsredstev šport družbeno ne zanima, razen v primeru, ko se slikajo z zmagovalci.

To se dogaja takrat, kadar nekritično in po modi prevzemamo vse, kar nam tujci ponudijo (ali ni zanimivo – Angleži v svojih šolah športa ne spustijo zraven), ob tem pa se sramujemo sami sebi. Dr. Viktor Murnik je dejal: »Slovenec sem in kdo je več.« Čeprav je tega več kot 100 let, nam še vedno manjka kmečke pameti in zavedanja lastnega jezika in znanja.

■ Literatura

1. Costa, H.E., *Nekaj besed o telovadstvu*, Ljubljana, 1864.
2. *Evropska listina športa* (1992)
3. Fiala, V., *Definice základních pojmů tělesné výchovy*, 1975.
4. <http://en.wikipedia.org/wiki/Sport>
5. <http://www.dwds.de>
6. <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>
7. <http://www.oxforddictionaries.com>

8. Kristan, S., *Športni terminološki slovarček*, Ljubljana, Fakulteta za šport, 2012.
9. *Meyers Konversationslexikon*, 6. zv., Meyers, 1927.
10. Murnik, V., *Kultura in telovadba*, Ljubljana, Samozaložba, 1929.
11. Pediček, F., *Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo*, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1970.
12. Pavlin, T., *Zanimanje za šport je prodrlo med Slovenci že v široke sloje*, Ljubljana, Fakulteta za šport, 2005.
13. Saurbier, B., *Geschichte der Leibesübungen*, Frankfurt a.M., Wilhelm Limpert-Verlag, 1963.
14. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, dostopno na svetovnem spletu www.sskj.si.
15. SportAccord. <http://www.sportaccord.com/en/members/definition-of-sport/>
16. *Sportski leksikon*, Zagreb, Leksikografski zavod Zagreb, 1984.
17. Šiljak, V., *Istorija sporta*, Beograd, Fakultet za menadment i sport, 2007.
18. Ulaga, D., *Knjigi o sportu*, Celje, Mohorjeva knjižnica, 1934.
19. Zaletel, V., *Zgodovina telesne vzgoje in Sokolstva*, Ljubljana, 1933.

prof. dr. Ivan Čuk, prof. šp. vzg.
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport,
Gortanova 22, 1000 Ljubljana – katedra za
gimnastiko